

Wanneer wij in het dagelijks taalgebruik spreken over boeten, denken we vrijwel automatisch aan straf. Een automobilist betaalt een geldboete, een sporter wordt geschorst, een misdadiger “boet” voor zijn daden. Het woord roept beelden op van vergelding en straf. Ook in de christelijke traditie heeft deze betekenis vaak de boventoon gevoerd: boete doen werd verstaan als het dragen van straf of het verrichten van goede werken om verzoening met God te verkrijgen¹.^[1]

Toch is dit slechts één laag van de betekenis. Wie dieper graaft, stuit op een rijkere, meer oorspronkelijke dimensie. Het Etymologisch Woordenboek van het Nederlands wijst erop dat boeten in oorsprong betekent: “herstel brengen waar iets fout is gegaan.” Dit herstel krijgt een concreet en tastbaar beeld in het boeten van vissersnetten: het herstellen van gescheurde draden zodat het net opnieuw bruikbaar is (op de visserskade van Oostende zag ik als kind vaak de vissers die hun netten repareerden. Op de vraag van de toeristen wat ze deden, zeiden ze: “We boeten onze netten.”².

Boete in bijbels perspectief

Dit beeld van herstel sluit nauw aan bij de bijbelse visie op boete en bekering. Wanneer David na zijn misstap met Batseba bidt, vraagt hij niet slechts om kwijtschelding van straf, maar om een vernieuwd hart: “Geef mij weder de vreugde Uws heils; en de vrijmoedige geest ondersteune mij”³.

Ook de profeet Hosea roept Israël op om terug te keren: “Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd, en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen, en Hij zal ons verbinden”⁴.

In het Nieuwe Testament klinkt ditzelfde motief door in Jezus’ gelijkenis van de verloren zoon. De zoon die terugkeert, verwacht terecht een vorm van straf: hij wil als knecht worden aangenomen. Maar de vader ontvangt hem niet met straf, maar met vergeving, omhelzing en herstel. Boete krijgt hier gestalte als de weg van berouw en terugkeer, die uitloopt op verzoening en nieuw leven⁵.^[5]

Van straf naar genade

De theologische traditie heeft lange tijd sterk de nadruk gelegd op boete als straf of prestatie: penitenties, goede werken, of zelfs zelfkastijding om verzoening te verdienen. Maar in de bijbelse lijn staat niet de menselijk opgelegde straf centraal, maar Gods genade die herstel mogelijk maakt. Boete is dan geen eindpunt, maar een begin. Zij is de stap van schuldenkenning en berouw, maar vooral de opening naar Gods vergevende handelen. Zoals het touw het vissersnet herstelt, zo maakt Gods genade opnieuw heel wat door de zonde beschadigd werd.

Slotbeschouwing

Boete verstaan als herstel opent een nieuw perspectief. Het maakt duidelijk dat Gods doel niet vergelding is, maar verzoening; niet vernietiging, maar herschepping. Boete is de weg waarop de mens, door schulderkenning en vertrouwen, ruimte maakt voor Gods helende genade.

Zo wordt boete de beweging van breuk naar heelheid, van schuld naar verzoening, van dood naar leven.

Voetnoten

1. Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal, editie 1864.
2. Etymologisch Woordenboek van het Nederlands, Amsterdam.
3. Psalm 51:12.
4. Hosea 6:1.
5. Lukas 15:11-32.